

ACER

LUMSA
UNIVERSITÀ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

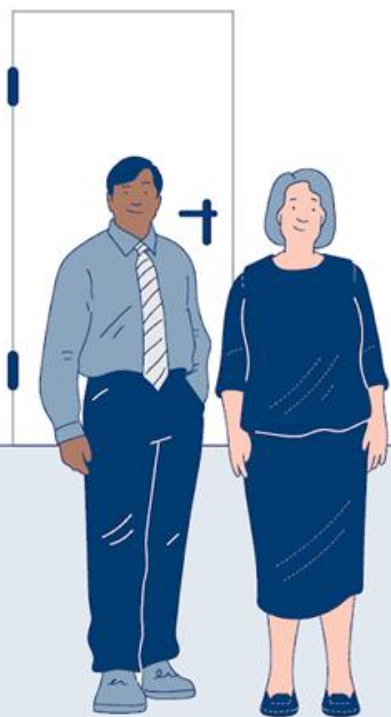
ICCS 2022

Национални извештај о резултатима међународног
истраживања о грађанском образовању
и учешћу у модерном друштву

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Београд, 28. новембар 2023.

ICCS је највећа међународна студија која се односи на грађанско учешће у модерном друштву. ICCS 2022 је прикупио веома поуздане податке од:

3 400 директора школа

40 000 наставника

82 000 ученика 8. разреда

22 земље и
2 бенчмарк ентитета

Шта је ICCS 2022?

Истраживање које се бави знањима и ставовима ученика у вези са грађанским обавезама и активним учешћем у друштву и обухвата области за које се сматра да су у савременом друштву све значајније, а то су:

- одрживи развој и заштита животне средине,
- глобално и дигитално грађанско образовање,
- миграције и различитост,
- ставови младих људи о политичким системима (поверење у институције, систем, медије) и индивидуално осећање слободе и безбедности,
- однос према партиципацији у систему и у институцијама, према политици, однос према лидерству и медијима,
- понашање у породици и на друштвеним мрежама...

Ко су носиоци ICCS-а 2022?

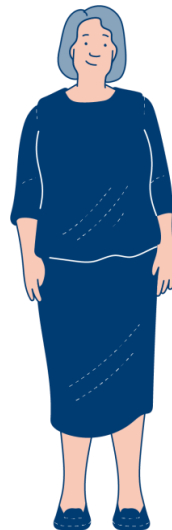
- Међународно удружење за евалуацију образовних постигнућа – **IEA**
- Аустралијски савет за образовна истраживања – **ACER** је партнер IEA, у улози међународног студијског центра за ICCS 2022
- Laboratorio di Pedagogia Sperimentale (LPS) Roma Tre University и LUMSA University Roma су придружени истраживачки центри

Министарство просвете Републике Србије поверило је реализацију истраживања Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања

Ко учествује у истраживању ICCS 2022?

- узорковани ученици 8. разреда основних школа
- наставници који предају од 5. до 8. разреда
- директори узоркованих школа

Који су образовни системи у ICCS-у 2022?

У главном истраживању ICCS 2022 учествовала су 24 образовна система широм света.

Образовни системи земаља учесница	
д Бразил	д Малта
п Бугарска	п Холандија
д Кинески Тајпеј	д Хрватска
д Колумбија	д Норвешка
д Кипар	п Пољска
п Данска	п Румунија
д Естонија	п Србија
д Француска	д Словачка Република
д Италија	д Словенија
д Летонија	д Шпанија
д Литванија	д Шведска
Бенчмарк учеснице	
д Немачка (Северна Рајна-Вестфалија)	д Немачка (Шлезвиг-Холштајн)

д – дигитална верзија
п – папирна верзија

Зашто смо учествовали у ICCS-у 2022?

ICCS 2022 даје одговоре на кључна питања од интереса у грађанском образовању као што су:

- Да ли школе пружају могућност за отворену дебату и учешће у подстицању знања, ставова и ангажовања?
- Како адолесценти гледају на различита друштвена и политичка питања док се приближавају доби за гласање?
- Како све већи значај друштвених мрежа утиче на грађански активизам младих?

ICCS 2022 ће прикупити богату лепезу контекстуалних података од наставника, директора и ученика о организацији грађанског образовања у наставним плановима и програмима. Резултати пружају корисне увиде за доношење важних одлука о образовној политици и пракси.

Организација
грађанског
образовања у
оквиру
наставног плана
и програма за
ученике циљних
разреда у
државама
учесницама
према извештају
за ICCS 2022

Држава	Организација грађанског образовања у циљном разреду			
	Предаје се као посебан предмет	Интегрисано у предмете који се односе на друштвене науке (нпр. историја, географија, право или економија)	Интегрисано у све предмете који се предају у школи	Ваннаставна активност
Бразил		•	•	•
Бугарска		•	•	
Кинески Тајпеј	•	•	•	•
Колумбија		•	•	
Хрватска	•	•	•	•
Кипар		•	•	
Данска	•	•	•	
Естонија	•	•	•	•
Француска	•	•	•	
Италија	•		•	
Летонија	•	•	•	•
Литванија		•	•	•
Малта		•		
Холандија		•	•	
Норвешка		•	•	
Пољска	•	•		
Румунија	•	•		•
Србија	•			
Република Словачка	•	•	•	
Словенија	•	•	•	
Шпанија		•	•	
Шведска		•	•	
Немачки бенчмарк учесници				
Северна Рајна-Вестфалија (Немачка)	•	•	•	•
Шлезвиг-Холштајн	•	•	•	•

Домени садржаја и поддомени у ICCS-у 2022

Грађанске институције и системи

1. Државне институције
2. Економски системи
3. Грађанско друштво

Ново

Измењено

Грађански принципи

1. Капитал
2. Слобода
3. Владавина права
4. Одрживост
5. Солидарност

Ново

Грађанско учешће

1. Одлучивање
2. Утицај
3. Учешће заједнице

Измењено

Грађанске улоге и идентитети

1. Грађани
2. Слика о себи као грађанину
3. Грађанска повезаност

Премештено

Домени и поддомени

ICCS има специфичан модел ротирања старих ајтема („тренд ајтема“) са новим ајтемима. Сваки ICCS циклус садржи ајтеме из претходног циклуса – у нашем случају из циклуса ICCS 2016 – и нове поддомене и ајтеме.

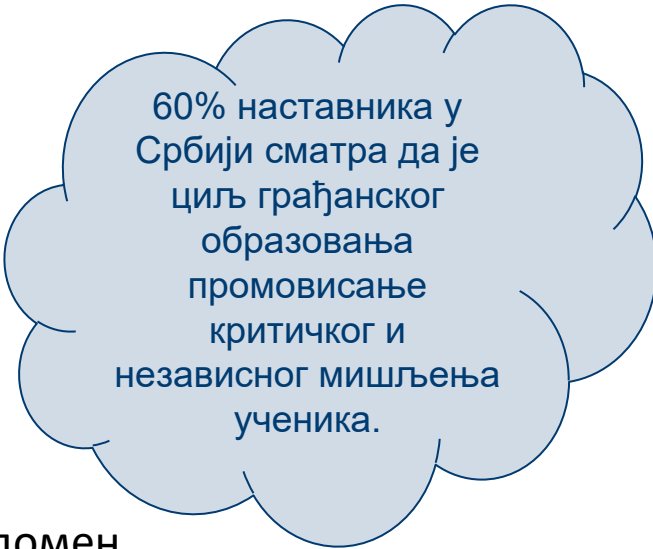
Заступљеност ајтема у **четири домена садржаја** била је:

- Домен 1 (**Грађанске институције и системи**): 21%
- Домен 2 (**Грађански принципи**): 36%
- Домен 3 (**Грађанско учешће**): 34%
- Домен 4 (**Грађанске улоге и идентитети**): 9%.

Заступљеност ајтема у **два когнитивна домена** биле су:

- Домен 1 – **репродуктивно знање**: 30%
- Домен 2 – **расуђивање и примена знања**: 70%.

Сваки ајтем се односи на један домен садржаја и један когнитивни домен.

60% наставника у Србији сматра да је циљ грађанског образовања промовисање критичког и независног мишљења ученика.

Узорак

Центар за међународна, национална испитивања и развојно-истраживачке послове Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања је припремио репрезентативни узорак ученика 8. разреда основне школе.

Основа за узорковање био је број свих расположивих ученика осмих разреда, укупно 65.125 ученика.

Национално репрезентативан узорак основних школа израђен је према моделу троструке стратификације.

Узорак

У Србији је учествовало је **2.640** ученика и ученица 8. разреда из **150** школа.

1.300 (49,3%) дечака и 1.340 (50,7%) девојчица – **80,3%** од укупног узорка.

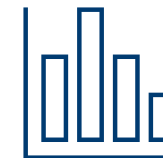
2.487 ученика (94,2%) – тест на српском језику

153 ученика (5,8%) – тест на босанском језику

Одабрана група наставника из српских школа која је учествовала у студији ICCS 2022 – укупно **2.257** наставника – **98,8%**.

Свих **150** директора школа је попунило упитник.

Тестирање је спроведено у **марту и априлу 2022. године**.

Припрема за истраживање

Поступак трогодишње припреме обухватао је:

- континуирану подршку школама
- фокус групе
- припрему превода инструмената на српски и босански језик
- пробно истраживање
- обуке школских координатора и администратора тестирања

Структура когнитивног теста

У оквиру истраживања ICCS 2022 **КОГНИТИВНИ ТЕСТ** за ученике састојао се од укупно **141 ајтема**:

- 121 ајтем је био исти у обе верзије теста – папирној и дигиталној (11 свезака)
- 20 ајтема нашло само у дигиталној верзији (14 свезака).

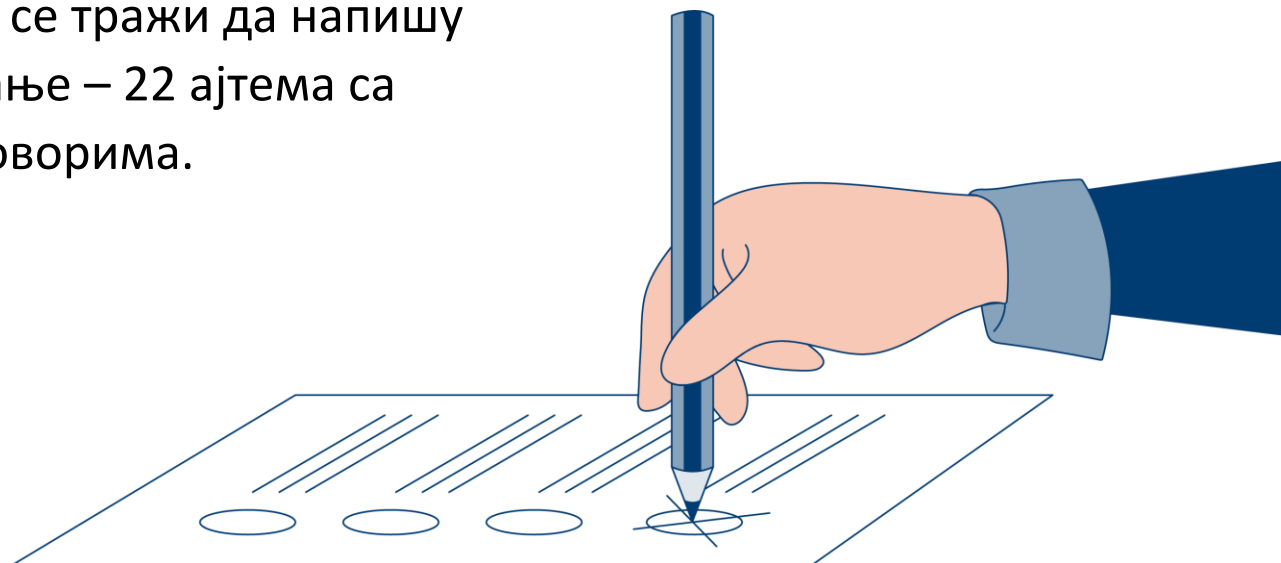
Сваки ученик је имао 45 минута за попуњавање теста.

Структура когнитивног теста

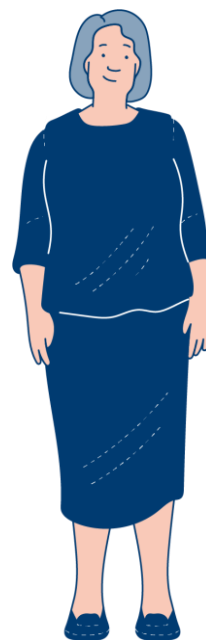
Когнитивни тест садржи две врсте ајтема:

- **одговор са вишеструким избором:** Свако питање има четири опције одговора, од којих је једна тачна, а друге три су дистрактори.
- **отворени одговор:** Од ученика се тражи да напишу кратак одговор на отворено питање – 22 ајтема са конструисаним (отвореним) одговорима.

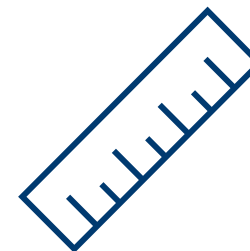

Осигурање квалитета истраживања

- **Национални** мониторинг 10 % школа (ЗВКОВ)
- **Међународни** мониторинг 10% школа (ИЕА)

Референтна скала постигнућа и референтни нивои знања

Ниво А: 563 поена и више – износе тачне хипотезе о користи, мотивацијама и вероватним исходима институционалних политика и активизма грађана

Ниво Б: од 479 до 562 поена – схватају утицај који има улога сваког активног грађанина на шире грађанско друштво и свет уопште

Ниво Ц: од 395 до 478 поена – повезују ове опште принципе са свакодневним примерима ситуација

Ниво Д: од 311 до 394 поена – једноставни примери који се односе на правила и законе

Укупна постигнућа

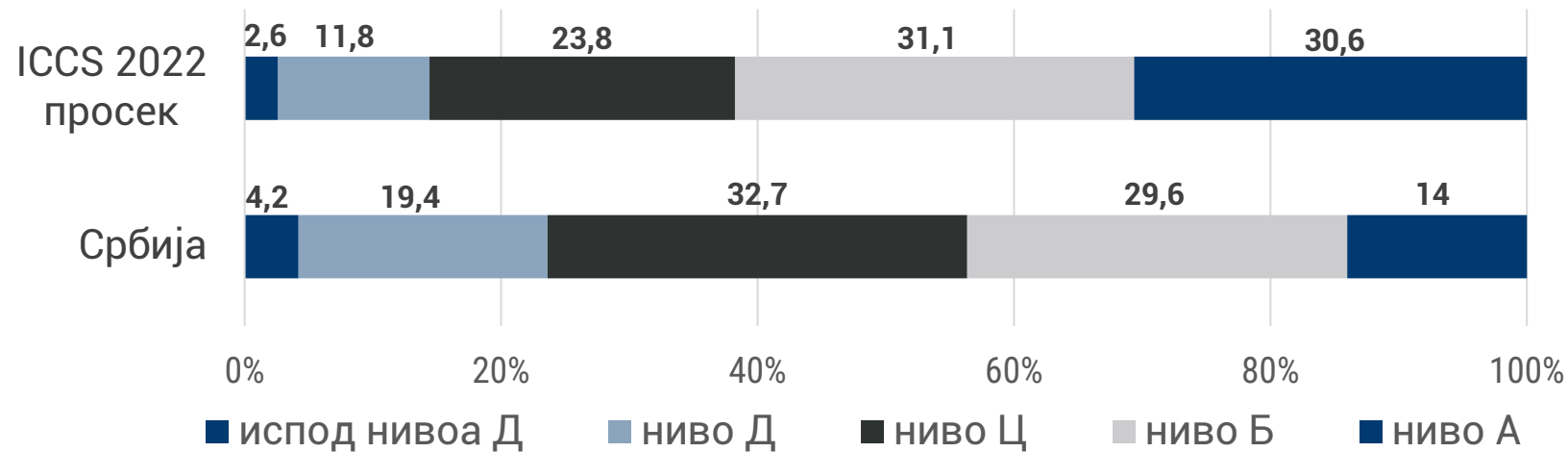
Седам држава, као и ентитет за бенчмаркинг, Северна Рајна-Вестфалија, имали су националне просеке који су били знатно изнад просека ICCS-а 2022.

Осам држава су имале резултате знатно испод овог просека, међу којима је и Србија.

Пет држава – Шпанија, Литванија, Холандија, Француска и Словенија имале су националне просеке у складу са ICCS просеком.

Држава	2022
Кинески Тајпеј	583 (2.3) ▲
Шведска ¹	565 (3.5) ▲
Пољска	554 (2.5) ▲
Естонија	545 (5.5) ▲
Хрватска ¹	531 (2.6) ▲
Норвешка (9) ¹	529 (2.8) ▲
Италија	523 (3.6) ▲
Шпанија	510 (3.3)
Литванија	509 (4.0)
Холандија ‡	508 (4.1)
Француска	508 (3.3)
Словенија	504 (2.3) ▼
Словачка Република	501 (3.3) ▼
Летонија ¹	490 (2.8) ▼
Малта	490 (7.4) ▼
Румунија	470 (9.1) ▼
Србија	464 (3.4) ▼
Кипар	459 (2.5) ▼
Бугарска	456 (4.6) ▼
Колумбија	452 (3.8) ▼
ICCS 2022 просек	508 (0.9)

Проценти ученика унутар сваког референтног нивоа знања о грађанским вредностима

Скоро половина тестираних ученика у Србији достигла је највише референтне нивое знања А и Б – 43,6%. Највећи проценат ученика у нашој држави (32,7%) показао је знање нивоа Ц, а најмањи проценат ученика (4,2%) није достигао ни ниво Д.

На међународном нивоу, девојчице су показале веће грађанско знање од дечака у ICCS-у 2022, што је случај и у Србији.

Девојчице имају **више** просечно постигнуће у

18

земаља

Не постоји разлика између просечног постигнућа међу девојчицама и дечацима у

2

земље

Дечаци имају **више** просечно постигнуће у

0

земаља

Кроз сва три циклуса ICCS-а, постигнућа девојчица су увек виша од дечака.

Примери задатака

Грађанске институције и системи

Која је једна од главних улога војске у једној демократској земљи?

1. да подржи владу током предизборних кампања
2. да решава спорове између комшија
3. да брани државу*
4. да представља људе из различитих делова државе

Држава	Процент тачних одговора
Бугарска	69 (1.2)
Кинески Тајпеј	95 (0.7)
Колумбија	65 (1.6)
Хрватска ¹	87 (1.4)
Кипар	46 (1.4)
Естонија	83 (1.9)
Француска	80 (1.4)
Италија	79 (2.3)
Летонија ¹	58 (1.9)
Литванија	83 (1.7)
Малта	74 (2.9)
Холандија†	77 (2.0)
Норвешка (9) ¹	75 (1.4)
Пољска	95 (0.7)
Румунија	86 (1.8)
Србија	94 (0.9)
Словачка Република	85 (1.4)
Словенија	82 (1.5)
Шпанија	82 (1.4)
Шведска ¹	84 (2.0)
ICCS 2022 просек	80 (0.4)

Грађанске институције и системи

Лажна вест је термин који се користи да опише лажне и погрешне информације које се намерно представљају као вест.

Како присуство лажних вести може да штети демократији?

Наведи **два начина**.

- 1.
- 2.

	Ниво на скали знања о грађанским вредностима	Тежина на скали знања о грађанским вредностима
Број поена: 1	Ниво Б	488
Број поена: 2	Ниво А	690
Описи ајтема		
Број поена: 1	Предвиђа како лажне вести могу нанети штету демократији (један начин).	
Број поена: 2	Предвиђа како лажне вести могу нанети штету демократији (два начина).	
Референтни оквир ICCS тестирања		
	Садржајни домен	Когнитивни домен
Број поена: 1	1. Грађанске институције и системи	2. Расуђивање и примена знања
Број поена: 2	1. Грађанске институције и системи	2. Расуђивање и примена знања

Држава	Процент ученика који је навео најмање 1 начин	Процент ученика који је навео 2 начина
Бугарска	42 (2.1)	12 (1.4)
Кинески Тајпеј	86 (1.1)	45 (1.6)
Колумбија	56 (2.3)	13 (1.2)
Хрватска ¹	70 (1.8)	19 (1.5)
Кипар	61 (1.8)	9 (1.1)
Естонија	81 (2.1)	37 (2.6)
Француска	45 (2.0)	10 (1.2)
Италија	62 (2.5)	12 (1.7)
Летонија ¹	60 (2.2)	19 (1.7)
Литванија	62 (2.0)	20 (1.7)
Малта	68 (2.7)	20 (1.8)
Холандија [‡]	83 (1.4)	32 (1.7)
Норвешка (9) [‡]	67 (1.7)	17 (1.1)
Пољска	72 (1.5)	25 (1.5)
Румунија	73 (2.3)	27 (2.8)
Србија	55 (2.5)	14 (1.4)
Словачка Република	66 (2.0)	19 (1.7)
Словенија	67 (1.8)	14 (1.4)
Шпанија	70 (2.2)	26 (1.9)
Шведска [‡]	82 (1.6)	26 (1.9)
ICCS 2022 просек	66 (0.5)	21 (0.4)

Грађанско учешће

Шта може да уради особа како би потврдила да ли је информација у новинском чланку стварна или лажна?

- да провери да ли је иста информација објављена из више различитих извора*
- да провери да ли се влада слаже или не слаже с тим вестима
- да провери да ли његови пријатељи верују том новинском чланку или не
- да провери да ли та вест има највише прегледа на друштвеним мрежама или не

Ниво на скали знања о грађанским вредностима	Тежина на скали знања о грађанским вредностима
Ниво Ц	442
Опис ајтема	
Предлаже решење за препознавање лажних вести.	
Референтни оквир ICCS тестирања	
Садржајни домен	3. Грађанско учешће
Когнитивни домен	1. Репродуктивно знање

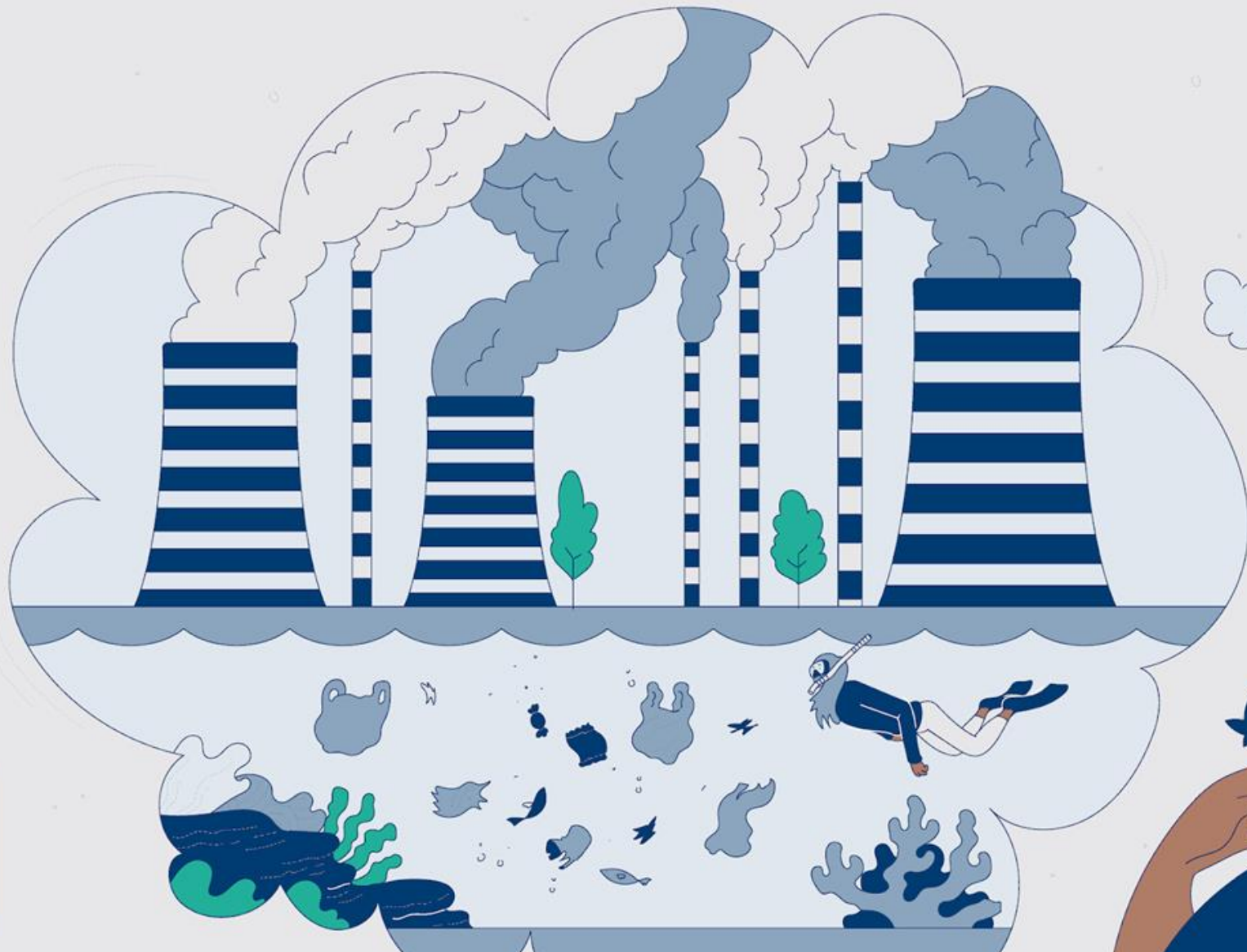
Држава	Процент тачних одговора
Бугарска	66 (2.3)
Кинески Тајпеј	79 (1.4)
Колумбија	71 (2.2)
Хрватска ¹	81 (1.6)
Кипар	60 (2.0)
Естонија	80 (1.8)
Француска	-
Италија	80 (2.3)
Летонија ¹	-
Литванија	58 (1.5)
Малта	72 (1.8)
Холандија [‡]	84 (1.6)
Норвешка (9) [‡]	89 (1.0)
Пољска	76 (1.4)
Румунија	62 (3.0)
Србија	63 (1.7)
Словачка Република	77 (2.0)
Словенија	83 (1.5)
Шпанија	74 (1.7)
Шведска [‡]	92 (1.1)
ICCS 2022 просек	75 (0.4)

Најважнији налази

ИЗ КОНТЕКСТУАЛНИХ
УПИТНИКА

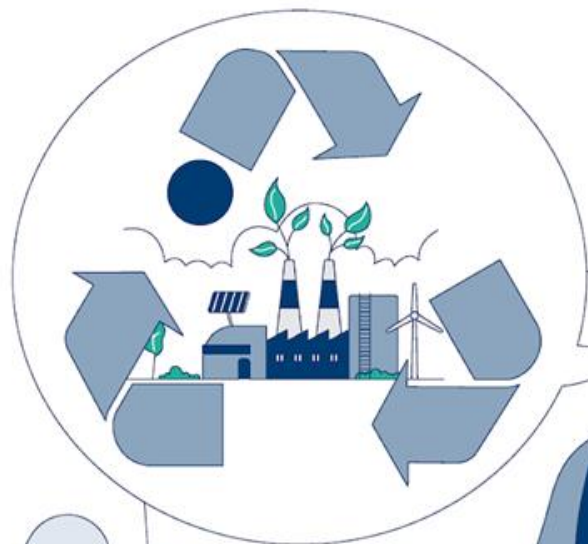
Постоје високи нивои подршке за заштиту животне средине у свим земљама у ICCS-у 2022, а забринутост због климатских промена као глобалне претње порасла је од 2016.

У ICCS-у 2022, **90%**
тестираних ученика
сматра да сваки
грађанин треба да
допринесе смањењу
загађења, а у Србији чак
92%

У ICCS-у 2022, **више од једне трећине** ученика изјавило је да разговара о политичким или друштвеним питањима са родитељима/старатељима.

У ICCS-у 2022, ученици су изјавили да чешће учествују у разговорима о политичким и друштвеним темама у односу на претходна два циклуса.

У Србији **20%** ученика разговара са родитељима/старатељима о овим питањима.

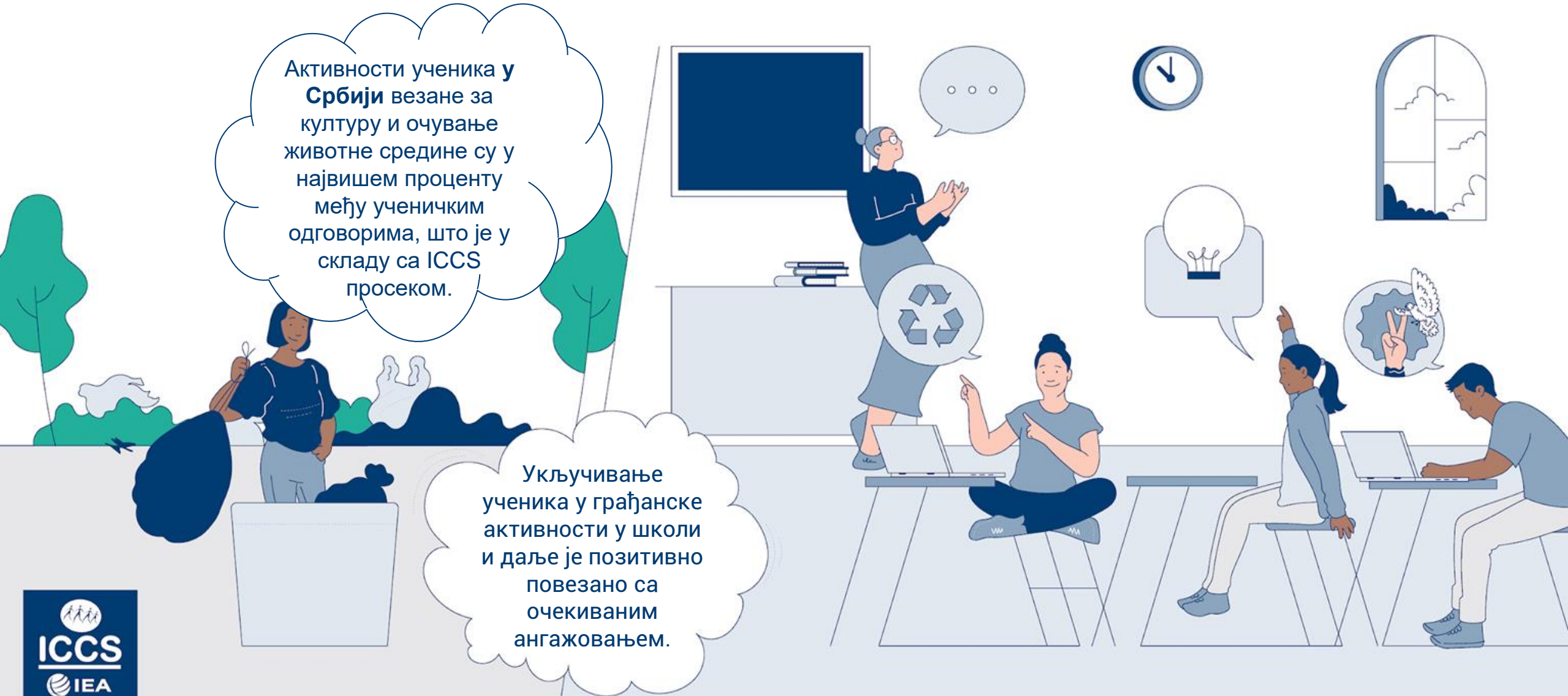
Међународни резултати са ICCS-а 2022 показују да ће **скоро половина ученика у Србији (43%)** вероватно или сигурно гласати на националним или локалним изборима, што је у складу са ICCS просеком (49%).

Очекује се да ће ученици са **вишим нивоом знања о грађанским вредностима** као одрасли гласати на изборима у већој мери од осталих ученика.

Међународни резултати ICCS-а 2022 показују да је **перцепција ученика о отворености дискусије у учионици** позитивно повезана са знањем о грађанским вредностима.

Активности ученика у **Србији** везане за културу и очување животне средине су у највишем проценту међу ученичким одговорима, што је у складу са ICCS просеком.

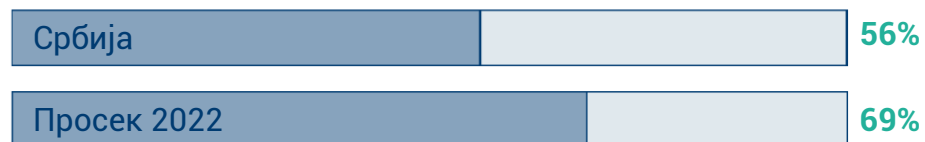
Укључивање ученика у грађанске активности у школи и даље је позитивно повезано са очекиваним ангажовањем.

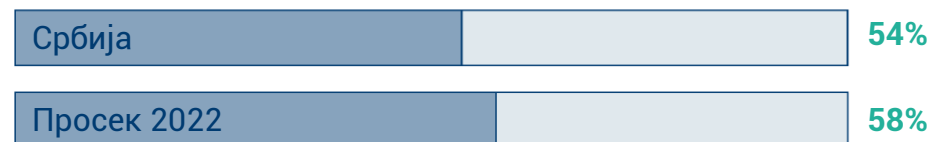
Ученици у Србији су се изјаснили у које институције имају „потпуно“ или „прилично велико“ поверење.

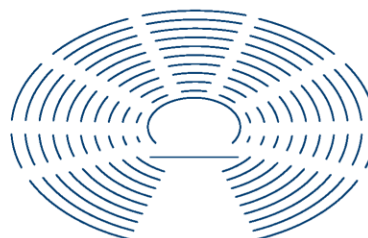
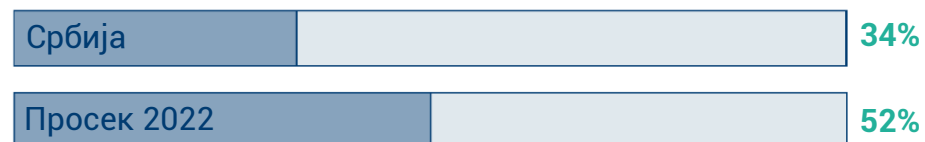
Правосуђе

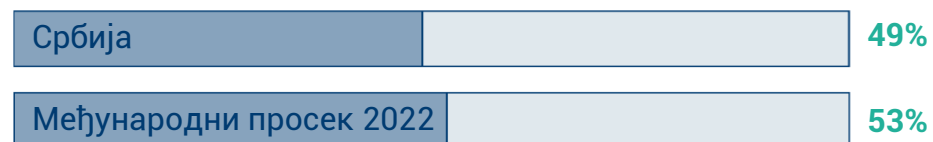
Влада

Традиционални медији

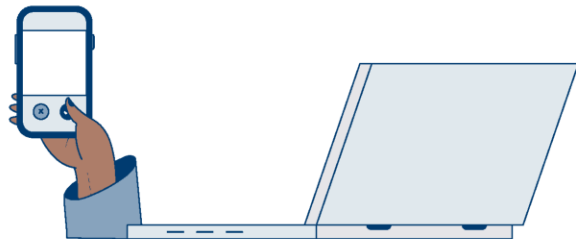
Парламент

Ученици у Србији су се изјаснили о томе које изворе информација користе најмање једном недељно:

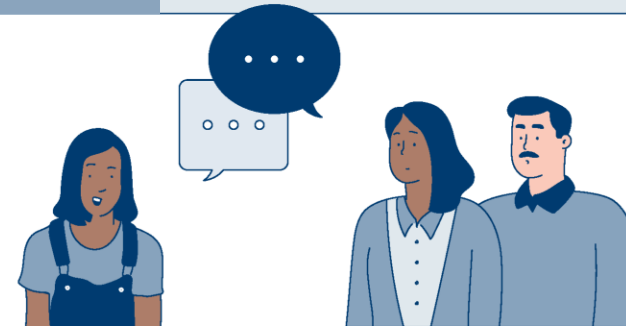
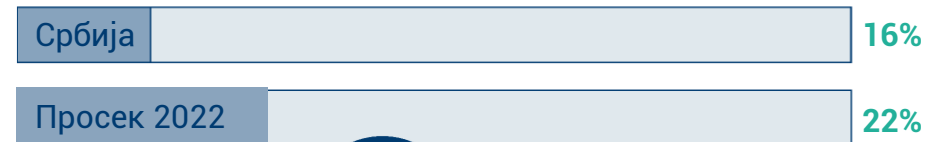
Гледање вести на телевизији

Коришћење интернета за проналажење информација о политичким и друштвеним питањима

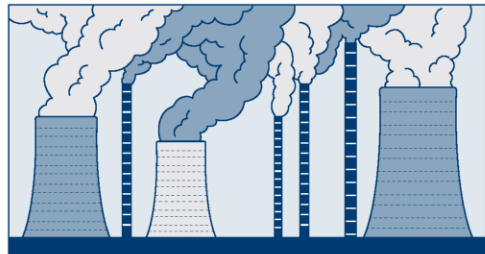
Читање новина

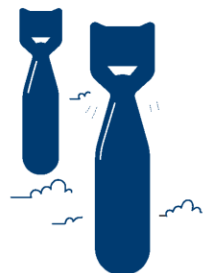
Разговор са родитељима о политичким и друштвеним питањима

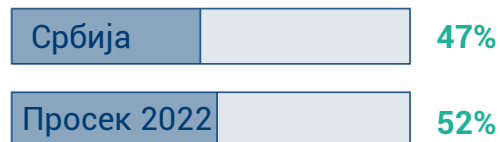
Ученици у Србији сматрају да су бројни проблеми „у великој мери“ претња будућности света.

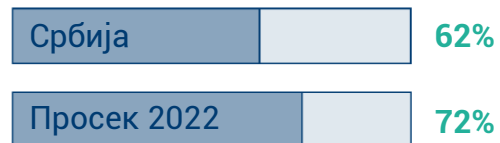
Загађење

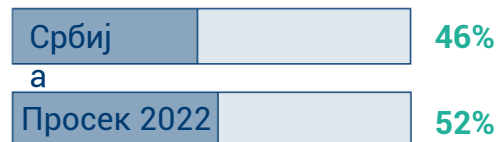
Насилни сукоби

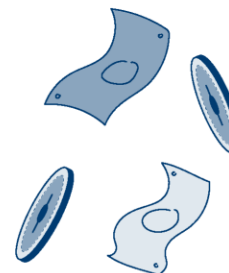
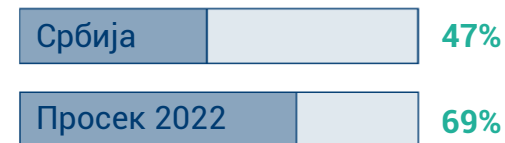
Недостатак воде

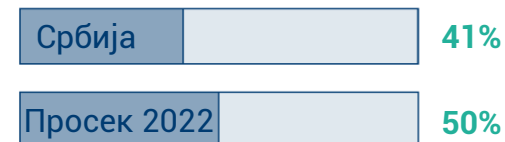
Инфективне болести

Климатске промене

Светске финансијске кризе

НАЈВАЖНИЈЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ И ПРЕПОРУКЕ

1.

У домену стручног усавршавања наставника, потребно је интензивирати обуке из следећих области: екологија, предузетништво, мирно решавање спорова, финансијска писменост, медијска писменост и сл. јер су то области које су заступљене у питањима у овом истраживању како би се повећало постигнуће ученика из ових области које је сад испод просека.

2.

Показало се да би на часовима требало више обрађивати области покривене овим истраживањем, а у оквиру слободних активности следеће теме: финансијска писменост, медијска писменост и еколошке теме. Имајући у виду да је у већини држава грађанско образовање укључено и у друштвене науке, и у све предмете и у ваннаставне активности, препорука је да и у Србији ове теме које обухвата Грађанско васпитање буду заступљене и у другим предметима.

3.

На нивоу школа, препорука је да се креира мотивишући и ангажовани контекст за развијање грађанског активизма кроз различите радне акције, волонтерске активности, хуманитарне акције, дигитални маркетинг и слично на нивоу локалне заједнице.

Напомена:

За презентацију су коришћени поједини инфографици добијени од ИЕА, који су делимично прилагођени резултатима за наш образовни систем.

ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

ХВАЛА НА ПАЖЊИ

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Бранислав Ранђеловић

Данијела Ђукић

Тања Трбојевић

Срђан Зрнић

Бојана Марковић

Београд, 28. новембар 2023.

